

نام‌ها و یادها

نار خندان، باغ را خندان کند / صحبت مردانت از مردان کند

- ◀ **نثر امروزی:** وجود یک انار شاداب باغی را شاداب می‌کند، همانگونه که هم‌نشینی با اشخاص جوانمرد تو را به انسانی جوانمرد تبدیل می‌کند.
- ◀ **تعداد جمله‌ها:** دو جمله — **۱:** نار خندان، باغ را خندان کند، **۲:** صحبت مردانت از مردان کند.
- ◀ **آرایه‌ها:** جان‌بخشی (تشخیص): نار خندان، باغ را خندان کند. / کنایه: صحبت مردانت از مردان کند (تأثیر همنشین) / تناسب (مراعات نظیر): نار = انار، باغ
- ◀ **نکته‌های دستوری:** نار خندان: گروه نهادی / باغ: مفعول / را: حرف نشانه مفعول / خندان کند: فعل (غیر ساده، متعدی، غیر اسنادی) / صحبت مردانت = صحبت مردان تو [را] = صحبت مردان: گروه نهادی / ت = تو: مفعول / از: حرف اضافه / مردان: متمم / کند: فعل (مضارع، غیر اسنادی، متعدی)

درس نهم — نصیحت امام (قُدس سِرّه)

بررسی عبارت‌های برگزیده:

- ◀ **عبارت** دانش‌آموزان یک مدرسه دخترانه برای امام خمینی (قُدس سِرّه) نامه می‌نویسند. آنها در نامه‌شان به کتاب درسی خود اشاره می‌کنند که در آن نوشته شده است. امام محمد تقی، علیه السلام، نامه‌ای نصیحت آمیز به یکی از یاران خود نوشته است.
- ◀ **نثر امروزی:** دانش‌آموزان یک مدرسه دخترانه برای امام خمینی (قُدس سِرّه) نامه‌ای نوشتند و در آن نامه با اشاره به کتاب درسی خودشان می‌گویند: در آن کتاب نوشته است امام محمد تقی (ع) نامه‌ای پندآمیز به یکی از یارانش نوشته است.
- ◀ **تعداد جمله‌ها:** پنج جمله — **۱:** دانش‌آموزان یک مدرسه دخترانه برای امام خمینی (قُدس سِرّه) نامه می‌نویسند، **۲:** آنها در نامه‌شان به کتاب درسی خود اشاره می‌کنند، **۳:** که در آن نوشته شده است، **۴:** امام محمد تقی، نامه‌ای نصیحت آمیز به یکی از یاران خود نوشته است، **۵:** علیه السلام (بر او درود باد).
- ◀ **آرایه‌ها:** تناسب (مراعات نظیر): دانش‌آموزان، مدرسه، کتاب درسی
- ◀ **نکته‌های دستوری:** دانش‌آموزان یک مدرسه دخترانه: گروه نهادی / برای: حرف اضافه / امام خمینی (قُدس سِرّه): گروه متممی / نامه: مفعول / می‌نویسند: فعل (مضارع، متعدی، غیر اسنادی) / آنها: نهاد / در: حرف اضافه / نامه‌شان = نامه‌ی خودشان: گروه متممی / به: حرف اضافه / کتاب درسی خود: گروه متممی / اشاره می‌کنند: فعل (غیر اسنادی، غیر ساده، مضارع، لازم) / که: حرف ربط / در: حرف اضافه / آن: متمم / نوشته شده است: فعل (غیر اسنادی، ماضی، غیر ساده، متعدی، مجهول) / امام محمد تقی: گروه نهادی / نامه‌ای نصیحت آمیز: گروه مفعولی / به: حرف اضافه / یکی: متمم / از: حرف اضافه / یاران خود: گروه متممی / نوشته است: فعل (ماضی، ساده، متعدی، غیر اسنادی)

- ◀ **عبارت** دانش‌آموزان می‌نویسند: «ولی اماما، ما شما را نمی‌توانیم نصیحت کنیم. زیرا شما بزرگوارید و از همه گناهان به دورید. شما آن امام بت‌شکنی هستید که مدت چهل سال است نمازهای شب‌تان ترک نشده.»

- ◀ **نثر امروزی:** دانش‌آموزان در نامه خود می‌نویسند: اقا، ای امام! ما نمی‌توانیم به شما پند و اندرز بدهیم، زیرا شما مقام بالایی دارید و هیچ گناهی نمی‌کنید. شما آن رهبر بت‌شکنی هستید که چهل سال تمام همیشه نماز شب خود را خوانده‌اید.

◀ **آرایه‌ها:** تناسب (مراعات نظیر): امام، نماز شب / تلمیح: امام بت‌شکن (اشاره به حضرت ابراهیم و شکستن بت‌ها)

◀ **نکته‌های دستوری:** دانش‌آموزان: گروه نهادی / می‌نویسند: فعل (مضارع، متعدی، ساده)

کلّ جمله داخل «مفعول است برای فعل می‌نویسند»

ولی: حرف ربط / امام: منادا / «ا»: حرف ندا / ما: نهاد / نمی‌توانیم: فعل (مضارع، لازم، ساده) / شما: مفعول / را: حرف نشانه مفعول / نصیحت کنیم: فعل (مضارع، غیرساده، متعدی، غیراسنادی)

◀ **ما:** نهاد جمله آخر این عبارت «حذف به قرینه لفظ» شده است.

گاهی مانند این عبارت ارکان یک جمله «مفعول و حرف نشانه مفعول» در داخل جمله قبل یا بعدی نوشته می‌شود که به هنگام

توضیح نقش‌ها باید به جای اصلی خود برگردند.

«ما شما را نمی‌توانیم نصیحت کنیم»: ما نمی‌توانیم شما را نصیحت کنیم. / زیرا: حرف ربط / شما: نهاد / بزرگوارید = بزرگوار هستید: (بزرگوار: مسند، هستید: فعل «اسنادی، ساده، مضارع») / و: حرف ربط / از: حرف اضافه / همه گناهان: گروه متممی / به دورید = به دور هستید: (به: حرف اضافه، دور: متمم، هستید: فعل «اسنادی، مضارع، ساده») به دور: در این جمله «مسند» واقع شده است «به دور = دور» / شما: نهاد / آن امام بت‌شکنی: گروه مسندی / هستید: فعل (اسنادی، مضارع، ساده) / که: حرف ربط / مدت چهل سال: گروه قیدی / است: فعل (اسنادی، مضارع، ساده) / نمازهای شبتان = نمازهای شب شما: گروه نهادی / ترک: مسند / نشده است: فعل (اسنادی، ماضی)

فعل‌های «اسنادی» را فعل‌های «ربطی» هم می‌گویند.

فعل‌های «غیراسنادی» را فعل‌های «غیرربطی» هم می‌گویند.

«شوق خواندن»

عبارت علامه محمدتقی جعفری، از همان کودکی کنجکاو و دقیق بود. همراه دایی و برادرش به دامن طبیعت می‌رفت. طبیعت را دوست داشت و می‌کوشید از زیبایی‌های آن لذت ببرد.

◀ **نثر امروزی:** دانشمند بزرگ محمدتقی جعفری، از دوران خردسالی بسیار کنجکاو و با دقت بود. گاهی با دایی و برادر خود به میان طبیعت می‌رفت. او دوستدار طبیعت بود و تلاش می‌کرد از زیبایی‌های آن لذت ببرد.

◀ **تعداد جمله‌ها:** پنج جمله — **۱:** علامه محمدتقی جعفری، از همان کودکی کنجکاو و دقیق بود، **۲:** همراه دایی و برادرش به دامن طبیعت می‌رفت، **۳:** طبیعت را دوست داشت، **۴:** و می‌کوشید، **۵:** از زیبایی‌های آن لذت ببرد.

◀ **آرایه‌ها:** تناسب (مراعات نظیر): کنجکاو، دقیق

◀ **نکته‌های دستوری:** علامه محمدتقی جعفری: گروه نهادی / از: حرف اضافه / همان کودکی: گروه متممی / کنجکاو: مسند / و: حرف ربط (عطف) / دقیق: مسند / بود: فعل (اسنادی، ساده، ماضی) / همراه = با: حرف اضافه / دایی: متمم / و: حرف ربط (عطف) / برادرش = برادر خودش: گروه متممی / به: حرف اضافه / دامن طبیعت: گروه متممی / می‌رفت: فعل (ماضی، ساده، غیراسنادی، لازم) / **او =** علامه محمدتقی جعفری: نهاد پنهان در فعل «دوست داشت» / طبیعت: مفعول / را: حرف نشانه مفعول / دوست داشت: فعل (غیراسنادی، غیرساده، ماضی، متعدی) / و: حرف ربط / **او =** علامه محمدتقی جعفری: نهاد پنهان در فعل «می‌کوشید» / می‌کوشید: فعل (ماضی، ساده، لازم، غیراسنادی) / **او =** علامه محمدتقی جعفری: نهاد پنهان در فعل «لذت ببرد» / از: حرف اضافه / زیبایی‌های آن: گروه متممی / لذت ببرد: فعل (غیرساده، غیراسنادی، لازم، ماضی)

عبارت از روزی که وارد مدرسه شده بود، کلاس درس را نیز مثل گشت و گذار در صحراها و باغ‌ها دوست می‌داشت.

◀ **نثر امروزی:** از ابتدای ورودش به مدرسه همانگونه که تفریح و سفر در طبیعت را دوست داشت عاشق مدرسه هم شده بود.

◀ **تعداد جمله‌ها:** دو جمله — **۱:** از روزی که وارد مدرسه شده بود، **۲:** کلاس درس را نیز مثل گشت و گذار در صحراها و باغ‌ها دوست می‌داشت.

◀ **آرایه‌ها:** تشبیه: مشبّه: (کلاس درس = درس خواندن)، مشبّه‌به: گشت و گذار در صحرا، حرف تشبیه: مثل، وجه شبه: (دوست داشتن = علاقه‌مند بودن) / تناسب (مراعات نظیر): مدرسه، کلاس درس

◀ **نکته‌های دستوری:** [او = محمد تقی جعفری]: نهاد پنهان در فعل «وارد مدرسه شده بود» / از: حرف اضافه / روزی: متمم / که: حرف ربط / وارد مدرسه شده بود: فعل (غیر ساده، ماضی، لازم) / [او = محمد تقی جعفری]: نهاد پنهان در فعل «دوست می‌داشت»

عبارت در اولین ساعات حضورش در قم به حرم حضرت معصومه (س) پناه برد. سر بر ضریح آن حضرت گذاشت و آرام اشک ریخت.
نثر امروزی: [او = محمد تقی جعفری] در ابتدای حضورش در قم به حرم حضرت معصومه (س) رفت. در آنجا سرش را به ضریح آن حضرت تکیه داد و آهسته گریه کرد.

تعداد جمله‌ها: سه جمله — **۱:** در اولین ساعات حضورش در قم به حرم حضرت معصومه (س) پناه بُرد. **۲:** سر بر ضریح آن حضرت گذاشت، **۳:** و آرام اشک ریخت.

◀ **آرایه‌ها:** تناسب (مراعات نظیر): حرم، ضریح

◀ **نکته‌های دستوری:** [او = محمد تقی جعفری]: نهاد پنهان در فعل «پناه بُرد» / در: حرف اضافه / اولین ساعات حضورش: گروه متممی / در: حرف اضافه / قم: متمم / به: حرف اضافه / حرم حضرت معصومه (س): گروه متممی / پناه برد: فعل (غیر ساده، ماضی، غیراسنادی، لازم) / [او = محمد تقی جعفری]: نهاد پنهان در فعل «گذاشت» / سر: مفعول / بر: حرف اضافه / ضریح آن حضرت: گروه متممی / گذاشت: فعل (ماضی، ساده، متعدی) / و: حرف ربط / [او = محمد تقی جعفری]: نهاد پنهان در فعل «ریخت» / آرام: قید / اشک: مفعول / ریخت: فعل (ماضی، ساده، متعدی، غیراسنادی)

عبارت حجره‌ای ساده و کوچک نصیب او شد. حجره‌ای که فضای آن بیش از شش مترمربع نبود.

◀ **نثر امروزی:** اتاقی ساده و کوچک به او اختصاص داده شد. که تنها شش مترمربع بود.

◀ **تعداد جمله‌ها:** دو جمله — **۱:** حجره‌ای ساده و کوچک نصیب او شد. **۲:** حجره‌ای که فضای آن بیش از شش مترمربع نبود.

◀ **آرایه‌ها:** تکرار: حجره / تناسب (مراعات نظیر): فضا، مترمربع

◀ **نکته‌های دستوری:** حجره‌ای ساده: گروه نهادی / و: حرف ربط (عطف) / کوچک: نهاد / نصیب او: گروه مسندی / شد: فعل (اسنادی، ساده، ماضی) / که: حرف ربط / فضای آن حجره: گروه نهادی / بیش از شش مترمربع: گروه مسندی / نبود: فعل (اسنادی، ساده، ماضی)

گاهی مثل عبارت بالا گروه نهادی در جمله پراکنده است.

حجره‌ای = یک حجره

سوالات امتحانی درس نهم

۱.	متن زیر چند جمله است؟ فرزندان عزیزم، نامهٔ محبت آمیز شما را قرائت کردم. کاش، شما عزیزان مرا نصیحت می کردید که محتاج آنم.
۲.	برای هر کلمه یک هم‌خانواده بنویسید. ترقی: وظیفه: علامه: اخلاص:
۳.	ساخت کدام فعل «ساده» و کدام فعل «غیرساده» است؟ می‌بست: احساس کردم: شفا داد:
۴.	در عبارت زیر کدام آرایهٔ ادبی وجود دارد؟ حرم، دل او را آرام می کرد و مدرسه، اندیشه‌اش را
۵.	نقش دستوری «خوب» در کدام جمله فرق دارد؟ الف) حال دوست من خوب شد. ب) شکار پرنده‌ها از نظر او خوب نبود. پ) درس‌هایتان را خوب بخوانید. ت) پس از زیارت حرم حال او خوب گشت.
۶.	اگر برای جملهٔ زیر یک «ضمیر» به عنوان نهاد بنویسیم، آن ضمیر کدام خواهد بود؟ از خداوند تعالی، سلامت و سعادت و ترقی در علم و عمل برای شما نور چشمان، آرزو می‌کنم. الف) اوّل شخص مفرد ب) دوم شخص جمع پ) سوم شخص مفرد ت) اوّل شخص جمع
۷.	مترادف هر واژه را بنویسید. عطش: محتاج: مفید: شیفته:
۸.	کلمهٔ مشخص شده چه نقشی دارد؟ حجره‌ای ساده و کوچک نصیب او شد. حجره‌ای که برای محمدتقی از همهٔ دنیا <u>بزرگ‌تر</u> بود.
۹.	در هر جمله به جای (.....) کلمهٔ مناسب بگذارید. الف) از حرم تا مدرسه نبود. ب) از خداوند خواست به قلب نگران مادر بخشد. پ) محمد تقی هر روز تا نیمه‌های به مطالعه و اندیشیدن می‌پرداخت. ت) فرزندان عزیزم از پدران و مادرانتان را غنیمت شمارید.
۱۰.	می‌دانیم فعل‌های اسنادی را فعل «ربطی» هم می‌گویند، کدام جملهٔ زیر فعل ربطی ندارد؟ الف) سعی کنید برای اسلام و جمهوری اسلامی و کشورتان مفید باشید. ب) با ناراحتی از هم کلاسی‌هایش دور می‌شد. پ) گلیم کهنه و ساده‌ای کف آن را پوشانده بود. ت) فعل‌های برخی جمله‌ها همیشه ربطی است.